

Odnětí a přikázání u státního zastupitelství

Zdeněk Koudelka

Odnětí a přikázání věci státnímu zastupitelství (delegace) je upraveno v zákoně o státním zastupitelství co do důvodu vyloučení vedoucího státního zástupce příslušného státního zastupitelství.¹ Úprava v zákoně o státním zastupitelství však není úplná a analogicky se užije úprava pro soudy v procesních předpisech, které umožňují odnětí a přikázání věci z **důvodů**:

- a) **důležitých dle trestního řádu,**²
- b) **vhodnosti dle občanského soudního řádu.**³

Pojmy „důležitý důvod“ a „vhodnost“ jsou neurčité právní pojmy zahrnující i jiné důvody než jen vyloučení vedoucího státního zástupce. Neurčitý právní pojem musí být naplněn v individuálním rozhodnutí o odejmutí a přikázání tak, aby naplňoval zákonný, i když obecný pojem. Při odnětí se musí zvažovat možný střet různých právních zásad v řízení. Každé odnětí a přikázání věci povede k zdržení v řízení, neboť nový orgán se musí seznámit se spisem a věcí. Orgán rozhodující o odnětí a přikázání má být při rozhodování zdrženlivý, neboť zasahuje do základní místní příslušnosti. Pokud jsou však důležité důvody dané právem pro odnětí, je orgán rozhodující o odnětí a přikázání nucen zvážit, který z legálních zájmů v řízení převažuje.

V případě odnětí a přikázání věci státnímu zastupitelství v přípravném trestním řízení je ústavně pochybné, že se automaticky mění i příslušnost soudu pro rozhodování v přípravném řízení trestním např. o vazbě, odposleších atd. Listina základních práv a svobod garantuje právo na zákonného soudce.⁴ Zákonným soudcem je v přípravném řízení trestním soudce okresního soudu, který působí v obvodu dozorujícího státního zástupce.⁵ Ovšem zákon předpokládá, že to bude tam, kde se trestný čin stal.⁶ Tím, že se změní dozorující státní zastupitelství, změní se i soudce rozhodujícího o vazbě a to již má ústavní rozměr. Státní zastupitelství si může svým úkonem vybrat soud. Pokud se připustí volnost příslušnosti v dozorování trestního řízení u státních zástupců, rozhodně se to nemá týkat soudců. Před soudem je státní zástupce stranou řízení, stejně jako obviněný. Mezi stranami má platit rovnost zbraní. Pokud jedna strana řízení, může svým opatřením změnit příslušnost soudu a obviněný takovou možnost nemá, je porušena rovnost zbraní a férovost soudního procesu. Do budoucna by měl trestní řád stanovit, že změní-li se rozhodnutím o odnětí a přikázání věci příslušnost státního zástupce, nemění se příslušnost soudce. V případě poslance Davida Ratha, kde bylo zprvu v přípravném řízení činné nepřislušné Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem místo příslušného Krajského státního zastupitelství v Praze. Ústavní soud takový postup okomentoval slovy: „*Zrcadlí-li postup státního zastupitelství v dané věci obecněji zaužívanou praxi, jedná se o závažný signál porušování principů právního státu...*“.⁷

Konkrétní důvody pro odnětí a přikázání v trestních usneseních Nejvyššího státního zastupitelství mimo řízení u mladistvých jsou:

- vyloučení vedoucího státního zástupce,⁸

¹ § 12a ods. 2 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství.

² § 25 trestního řádu č. 141/1961 Sb. FRANTIŠEK NOVOTNÝ, MIROSLAV RŮŽIČKA: *Trestní kodexy*. Praha 2002, ISBN 80-7317-009-4, s. 523-524.

³ § 12 ods. 2 občanského soudního řádu č. 99/1963 Sb.

⁴ Čl. 38 ods. 1 Listiny základních práv a svobod.

⁵ § 26 trestního řádu č. 141/1961 Sb.

⁶ § 7 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství. § 18 trestního řádu.

⁷ Usnesení Ústavního soudu ze 17. 9. 2012, I.ÚS 2632/12, část V. odůvodnění.

⁸ Usnesení Nejvyššího státního zastupitelství o odnětí věci Vrchnímu státnímu zastupitelství v Praze a přikázání Vrchnímu státnímu zastupitelství v Olomouci z 27. 1. 2003, 1NZt 5/2003. Usnesení Nejvyššího státního zastupitelství o odnětí věci Krajskému státnímu zastupitelství v Brně a přikázání Krajskému státnímu zastupitelství v Plzni z 16. 6. 2009, 1NZN 2678/2009.

- předchozí odnětí a přikázání věci jinému soudu z důvodu bydliště a zdravotního stavu obžalovaného,⁹
- možný podezřelý byl státní zástupce státního zastupitelství nadřízenému dozorovému státnímu zastupitelství,¹⁰
- prověřování skutečností související s činností státního zastupitelství nadřízenému státnímu zastupitelství vykonávající dozor nad prověřováním,¹¹
- nepřislušnost státního zastupitelství, pasivita dozoru vůči nestandardní komunikaci mezi policejním orgánem a svědkyní, nerespektování zásady šetření základních práv a svobod a jejich narušení jen v nezbytné míře, překročení souhlasu parlamentní komory k trestnímu stíhání,¹²
- vhodnost společného dozoru trestního řízení vůči témuž podezřelému a obviněnému s obdobnou trestnou činností páchanou na různých místech ve státě, dřívější rozhodnutí policie o soustředění prověřování trestních oznámení z různých okresů jednomu policejnímu orgánu.¹³

Jiným důvodem z praxe nižších státních zastupitelství pro odnětí trestní věci podezření z pomoci k zločinu podplácení a přečinu křivé výpovědi Okresnímu státnímu zastupitelství v Přerově a přikázání Okresnímu státnímu zastupitelství v Olomouci bylo to, že pracovníci Okresního státního zastupitelství v Přerově byli přítomni procesním výsledkům osob, kterých se věc týká, a proto nebylo možné vyloučit, že budou vyslýcháni jako svědci. Postavení svědka by bylo v rozporu s výkonem dozoru v přípravném řízení trestním.¹⁴

Analogie

V trestním řádu i občanském soudním řádu je úprava odnětí a přikázání věci směřována k soudům. Státní zastupitelství v trestní působnosti dlouhodobou aplikací analogicky používá tutéž úpravu, což dlouhodobě kodifikují pokyny obecné povahy nejvyššího státního zástupce i pro odnětí a přikázání¹⁵ a též odborná literatura.¹⁶ V netrestní působnosti, která je nepoměrně užší, se tato praxe nerozvinula, ale není žádný důvod postupovat odlišně v jednotlivých působnostech státních zastupitelství, pokud tak nestanoví zákon. I v netrestní působnosti je

⁹ Usnesení Nejvyššího státního zastupitelství o odnětí věci Krajskému státnímu zastupitelství v Plzni a přikázání Krajskému státnímu zastupitelství v Ostravě z 11. 10. 2005, 3NZZ 48/2005. V tomto případě ke změně příslušnosti státního zastupitelství došlo v souvislosti s přikázáním jinému soudu.

¹⁰ Usnesení Nejvyššího státního zastupitelství o odnětí věci Obvodnímu státnímu zastupitelství Praha 4 a přikázání Krajskému státnímu zastupitelství v Brně z 14. 11. 2005, 1NZZ 2837/2005. Možným podezřelým byl řadový, nikoliv vedoucí státní zástupce Vrchního státního zastupitelství v Praze a dále se zjistila věcná příslušnost krajského a ne okresního státního zastupitelství.

¹¹ Usnesení Nejvyššího státního zastupitelství o odnětí věci obvodním státním zastupitelstvím Praha 1 a 4 a přikázání Okresnímu státnímu zastupitelství Brno-venkov z 12. 7. 2006, 1NZZ 469/2006.

¹² Usnesení Nejvyššího státního zastupitelství o odnětí věci Okresnímu státnímu zastupitelství v Přerově a přikázání Okresnímu státnímu zastupitelství v Jihlavě ze 4. 6. 2007, 3NZZ 10/2007.

¹³ Usnesení Nejvyššího státního zastupitelství o odnětí věci Okresnímu státnímu zastupitelství v Klatovech a přikázání Městskému státnímu zastupitelství v Brně z 12. 12. 2008, 5NZZ 2702/2008.

¹⁴ Usnesení Krajského státního zastupitelství v Ostravě, pobočka v Olomouci z 25. 6. 2010, 2KZZ 3079/2010-28.

¹⁵ Čl. 4 ods. 3 pokynu obecné povahy č. 8/2009 o trestním řízení. Dříve čl. 4 ods. 3 pokynu obecné povahy č. 1/2008 o trestním řízení, čl. 6 pokynu obecné povahy č. 12/2003, jímž se upravuje postup státních zástupců při trestním stíhání osob, při výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení trestním a postup v trestním řízení soudním i čl. 4 původního pokynu obecné povahy č. 9/1994. Čl. 5 pokynu obecné povahy č. 7/2009 o trestním řízení ve věcech mládeže a původně čl. 5 pokynu obecné povahy č. 3/2007 o trestním řízení ve věcech mládeže i čl. 6 původního pokynu obecné povahy č. 10/2003. Dostupné v ASPI.

¹⁶ „...pokud jsou splněny zákonné předpoklady, je možné v činnosti státního zastupitelství aplikovat ustanovení § 25 TrŘ per analogiam.“ - JAROSLAV FENYK, ROMAN HÁJEK: Několik poznámek k podmínkám použití výkladu a analogie při rozhodování o odnětí a přikázání věci podle § 25 TrŘ v přípravném řízení trestním. *Trestněprávní revue* 11/2007, ISSN 1213-5313, s. 314.

logické užití analogické zákonné úpravy pro soudy, což akceptuje pokyn obecné povahy.¹⁷ Úprava v zákoně o státním zastupitelství a v procesních řádech se vzájemně doplňuje a není v rozporu. Vzájemný vztah těchto ustanovení různých zákonů není konfliktní a nemusíme řešit otázku, který zákon má v případě rozporu přednost v aplikaci podle pravidla přednosti mladšího právního předpisu stejné právní síly anebo pravidla přednosti speciálního před obecným bez ohledu na stáří právních předpisů stejné právní síly. V případě procesní úpravy má přednost zvláštní procesní řád – trestní řád pro trestní řízení anebo občanský soudní řád pro civilní řízení před zákonem o státním zastupitelství, který je obecným předpisem o státním zastupitelství a musí se tedy uplatnit zvláštní zákony, pokud jde o jednotlivé druhy řízení.

Použití analogie je vyloučeno v případě trestního práva hmotného pro vytváření nových skutkových podstat trestných činů a pro tresty. Trestat lze jen to, co výslovně, jasně a určitě označí za trestný čin zákonodárce. Z pohledu zásady v pochybnostech ve prospěch obviněného, je i v hmotném právu možno hypoteticky připustit použití analogie mimo skutkové podstaty trestného činu a stanovení trestu, pokud by byla analogie příznivá pro pachatele. V praxi však výkladový primát v tomto právním odvětví drží výklad jazykový a doslovný.

Jiná situace je v procesním právu, kde je analogie přípustná¹⁸ a státním zastupitelstvím i využívána. Pokud zákon výslovně určítá práva v řízení nespojuje se soudem, často se na státního zástupce a státní zastupitelství užití pravidla daná zákonem pro soudce a soud. Jde o dlouhodobou praxi. Je pravdou, že tato praxe je ve srovnání s jinými státními orgány nezvyklá, když jejich působnost je především určována přímo příslušnými zákony. Ale je logické, že při volání po střízlivém a přehledném právním řádu vyplyne jako nutný důsledek, aby se právní úprava neopisovala a pravidla stanovená pro určitý okruh společenských vztahů upravených právem se použila i pro jiný okruh právní úpravy, je-li to rozumné a nejsou nutné právní odlišnosti. I použití výslovné právní úpravy pro soudce a soudy analogicky pro úpravu státních zástupců a státních zastupitelství ve stejném procesním právu je správné. V takovém případě jde o užší analogii zákona v rámci jednoho právního předpisu, nikoliv o obecnější a problematičtější analogii práva. Použití analogie zákona je stabilně dlouhodobě využíváno pro nedostatek výslovné zákonné úpravy v pokynech obecné povahy nejvyššího státního zástupce, zvláště v pokynech upravujících trestní řízení a řízení ve věcech mládeže.¹⁹ Samotný zákonodárce nařídil užití zákonné úpravy pro soud též i pro státní zastupitelství při zajišťování majetku, což však není výkladová analogie, ale aplikace zákonného příkazu.²⁰

Věcná příslušnost a jednotnost rozhodnutí

Se soudy má státní zastupitelství společnou organizační strukturu i to, že o odnětí a přikázání věci, stejně jako v případě sporu o příslušnost, rozhoduje společně nejbližší vyšší stupeň. Při přikázání se respektuje věcná působnost, tedy mění se státní zastupitelství či soud, co do místní působnosti, ne co do příslušného stupně. Na první pohled vypadá, že rozhodnout o odnětí a přikázání může jen krajské státní zastupitelství vůči okresům, vrchní vůči krajským a Nejvyšší vůči vrchním. To však neplatí vždy. Vyloučení vedoucích státních zástupců či jiné důležité důvody mohou být takové, že je nutné odnětí a přikázání věci mezi různými obvody vrchních státních zastupitelství, zjednodušeně řečeno mezi Čechami a Moravou se Slezskem. Je-li navrhována změna příslušnosti krajského či okresního státního zastupitelství se sídlem

¹⁷ Čl. 1a ods. 5 pokynu obecné povahy č. 9/2008 o netrestní působnosti ve znění pokynu obecné povahy č. 13/2012 (čl. 1 ods. 5 původního znění).

¹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu z 24. 6. 2010, 11Tdo 899/2009.

¹⁹ Pokyn obecné povahy č. 8/2009 o trestním řízení, dříve pokyn obecné povahy č. 1/2008, 9/1994 a 12/2003. Pokyn obecné povahy č. 7/2009 o trestním řízení ve věcech mládeže, dříve č. 3/2007 a 10/2003.

²⁰ § 1 ods. 3 zákona č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení.

v Čechách ke státnímu zastupitelství se sídlem na Moravě a ve Slezsku,²¹ je příslušným vyšším státním zastupitelstvím Nejvyšší státní zastupitelství, a to i vůči okresním.²² Krajská a vrchní státní zastupitelství v takovém případě jsou nadřazena jen jednomu z obou dotčených zastupitelství, proto nejsou společně vyšší a nemohou rozhodovat. Odnětí věci se netýká jen původního státního zastupitelství, ale tímto rozhodnutím je vázáno i státní zastupitelství, jemuž je věc přikázána, proto zavazující rozhodnutí o odnětí a přikázání věci může vydat jen vyšší státní zastupitelství, které je nadřazeno oběma, byť nejde o bezprostředně nadřazené státní zastupitelství tomu státnímu zastupitelství, jemuž je věc odnímána. V opačném případě by vyšší státní zastupitelství svým rozhodnutím nezákonně jednalo vůči jinému státnímu zastupitelství mimo právními předpisy vymezený obvod své územní působnosti. Obdobně může vrchní státní zastupitelství rozhodnout o odnětí a přikázání věci nejen vůči podřazeným krajským státním zastupitelstvím, ale i vůči okresním, pokud bude rozhodováno o odnětí okresnímu státnímu zastupitelství z obvodu jednoho soudního kraje²³ a přikázání jinému okresnímu státnímu zastupitelství do obvodu jiného soudního kraje podřazenému téměř vrchnímu státnímu zastupitelství.

Rozhodnutí o odnětí a přikázání je jedno, nikoliv dvě samostatná rozhodnutí a věcná příslušnost Nejvyššího státního zastupitelství je dána i tehdy, jestliže návrh směřuje na odnětí věci okresnímu nebo krajskému státnímu zastupitelství z obvodu jednoho vrchního státního zastupitelství do obvodu druhého vrchního státního zastupitelství, nikdo jiný o takovém návrhu rozhodnout nemůže. Takto založená věcná příslušnost rozhodovat o návrhu opravňuje k vydání rozhodnutí nejen, když se návrhu vyhová, ale též když se návrh zamítne²⁴ anebo se mu vyhová částečně, neboť se zjistí důvody pro odnětí, ale nikoliv důvody pro přikázání k původně navrhovanému státnímu zastupitelství v obvodu jiného vrchního státního zastupitelství, ale věc lze přikázat jinému státnímu zastupitelství v témže kraji a zemi.²⁵ Neboť i toto rozhodování by mělo být vedeno pravidlem subsidiarity, co nejnižšího nutného zásahu do věci, který již může naplnit důvody odnětí. I když je navrhován jiný obvod vrchního státního zastupitelství, je možné přikázat věc v rámci téhož vrchního státního zastupitelství okresnímu či krajskému státnímu zastupitelství, pokud je to účelné, a zamítnout návrh na přikázání státnímu zastupitelství ve zcela jiném obvodu vrchního státního zastupitelství. Takovému řešení je správné dát přednost tehdy, když věc lze napravit odnětím původnímu státnímu zastupitelství a přikázáním státnímu zastupitelství ve stejném kraji či zemi, byť bylo navrhováno jiné, a je tak možné zachovat stávající příslušnost vyšších státních zastupitelství v rámci dohledu.

Jiný postup by byl v rozporu se zásadou procesní ekonomie a vedl by k absurdnímu závěru, že na základě návrhu žádajícího po Nejvyšším státním zastupitelství odnětí a přikázání věci do obvodu jiného vrchního státního zastupitelství, kterému chce Nejvyšší státní zastupitelství vyhovět jen částečně, by bylo vydáno rozhodnutí o odnětí a dále by věc byla postoupena

²¹ Zde jde o zeměpisné zjednodušení, když Okresní státní zastupitelství Svitavy patří do obvodu Vrchního státního zastupitelství v Praze, ale město Svitavy patří na Moravu.

²² JIŘÍ KOCOUREK, JAN ZÁRUBA: *Zákon o soudech a soudcích, Zákon o státním zastupitelství – Komentář*. 2. vydání 2004, s. 476.

²³ § 11 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích. Soudní kraje jsou vytvořené dle § 3 zákona č. 36/1960 Sb., o územním členění státu. § 7 ods. 1 zákona o státním zastupitelství.

²⁴ Usnesení Nejvyššího státního zastupitelství z 18. 5. 2009, 1NZN 2678/2009 o neodejmutí věci Krajskému státnímu zastupitelství, kdy bylo navrhováno přikázání Krajskému státnímu zastupitelství v Ústí nad Labem.

²⁵ Usnesení Nejvyššího státního zastupitelství o odnětí věci Okresnímu státnímu zastupitelství v Přerově a přikázání Okresnímu státnímu zastupitelství v Jihlavě ze 4. 6. 2007, 3NZT 10/2007, kdy bylo vyhověno návrhu na odnětí věci místně nepřislušnému okresnímu státnímu zastupitelství v Přerově, ale nikoliv návrhu na přikázání věci do Prahy. Usnesení Nejvyššího státního zastupitelství z 16. 6. 2009, 1NZN 2678/2009 o odnětí věci Krajskému státnímu zastupitelství v Brně a přikázání Krajskému státnímu zastupitelství v Plzni, kdy bylo původně navrhováno přikázání Krajskému státnímu zastupitelství v Ústí nad Labem, což je však stejně jako plzeňské státní zastupitelství v Čechách.

příslušnému vrchnímu nebo dokonce krajskému státnímu zastupitelství k rozhodnutí o přikázání. To by vedlo k rozdělení nedílného rozhodnutí a k průtahům v řízení, které má bez zbytečných odkladů skončit rozhodnutím ve věci samé.²⁶ Rozdělení rozhodnutí o odnětí od rozhodnutí o přikázání není možné i z důvodu, že by po určitou dobu nikdo nevykonával trestním řádem stanovený dozor státního zástupce nad postupem policejního orgánu.

Z vlastní iniciativy může delegovat státní zastupitelství věc jen mezi těmi státními zastupitelstvími, u kterých vykonává dohled. Delegaci v rámci jednoho obvodu vrchního státního zastupitelství mezi krajskými či okresními státními zastupitelstvími nemůže učinit Nejvyšší státní zastupitelství z vlastní iniciativy. Stejně tak to nemůže učinit z vlastní iniciativy ani vrchní státní zastupitelství vůči okresním státním zastupitelstvím v rámci jednoho krajského státního zastupitelství. Takto mohou tato vyšší státní zastupitelství postupovat výlučně na návrh ze zákonných důvodů dle procesního řádu. Rozhodnout o odnětí a přikázání je právní povinností příslušného státního zastupitelství. Plnění právní povinnosti není a nemůže být neprávním zásahem do činnosti nižšího státního zastupitelství. Vyšší státní zastupitelství může a musí rozhodnout o odnětí a přikázání, protože o tom nemůže rozhodnout státní zastupitelství věc řešící. Ale mimo rozhodování o odnětí a přikázání nemůže vyšší státní zastupitelství do věci jinak zasáhnout, pokud k tomu nemá jiné zákonné oprávnění (dohled, opravné prostředky).

Návrh na odnětí a přikázání

Nejčastěji je návrh na odnětí a přikázání věci podáván v přípravném řízení trestním, ale je možný i v řízení před soudem. Zde je nutné zvážit střet zásady, že obžalobu má před soudem zastupovat dozorový státní zástupce, s jinými důležitými důvody pro odnětí a přikázání.²⁷ Návrh na odnětí a přikázání věci v rámci státního zastupitelství nejčastěji podávají sama **státní zastupitelství**. V praxi podal úspěšný návrh na odnětí a přikázání trestní věci **policejní orgán**²⁸ a **obviněný** (obhájce),²⁹ nelze vyloučit ani návrh **poškozeného** či **zúčastněné osoby**. Obviněný má právo podat návrh na odnětí a přikázání věci přímo anebo skrze obhájce.³⁰ Obviněný má vůči ostatním navrhovatelům privilegované postavení, neboť, i když proti usnesení o odnětí a přikázání není řádný opravný prostředek, obviněný může faktického přezkumu zákonnosti odnětí a přikázání jinému státnímu zastupitelství, a to i tomu rozhodnutí, které návrhu nevyhovělo, dosáhnout před soudy. Pokud iniciuje odnětí někdo jiný, pak se jedná o pouhý podnět a záleží na vyšším státním zastupitelství, zda k němu přihlédne či ne.³¹

²⁶ Čl. 38 ods. 2 Listiny základních práv a svobod, republikace č. 2/1993 Sb. § 2 ods. 4 trestního řádu. § 6 občanského soudního řádu.

²⁷ Usnesení Nejvyššího státního zastupitelství o odnětí věci Krajskému státnímu zastupitelství v Plzni a přikázání Krajskému státnímu zastupitelství v Ostravě z 11. 10. 2005, 3NZZ 48/2005. Důvodem bylo předchozí odnětí a přikázání věci jinému, územně vzdálenému soudu.

²⁸ Usnesení Krajského státního zastupitelství v Ostravě, pobočka Olomouc o odnětí věci Okresnímu státnímu zastupitelství Vsetín a přikázání Okresnímu státnímu zastupitelství v Přerově z 24. 11. 2006, 2KZN 7209/2006. Krajské státní zastupitelství v tomto případě mohlo jednat jako dohledové i bez návrhu.

²⁹ Usnesení Nejvyššího státního zastupitelství o odnětí věci Okresnímu státnímu zastupitelství v Přerově a přikázání Okresnímu státnímu zastupitelství v Jihlavě ze 4. 6. 2007, 3NZZ 10/2007, kdy bylo vyhověno návrhu na odnětí věci místně nepřislušnému okresnímu státnímu zastupitelství v Přerově, ale nikoliv návrhu na přikázání věci do Prahy. Usnesení Nejvyššího státního zastupitelství o neodejmutí věci z 27. 2. 2009 a 6. 1. 2010, obě na návrh obviněných (obhájce) ve věci 3NZZ 28/2008. Obdobně usnesením Vrchního státního zastupitelství v Olomouci z 28. 12. 2009, 1VZZ 164/2009-149 bylo rozhodnuto o návrhu na odnětí věci podanému obviněným 25. 11. 2009 pro údajnou podjatost dozorového státního zástupce tak, že se věc státnímu zástupci Krajského státního zastupitelství v Ostravě neodnímá. I v rámci soudů může podat návrh na odnětí a přikázání obviněný – usnesení Nejvyššího soudu z 27. 6. 2001, 3Tz 109/2001.

³⁰ FRANTIŠEK NOVOTNÝ, MIROSLAV RŮŽIČKA: *Trestní kodexy*. Praha 2002, s. 523.

³¹ Takový podnět byl opakovaně podán Spolkem Šalamoun. Nejvyšší státní zastupitelství nejprve o podnětu z 10. 4. 2009 na odnětí věci Krajskému státnímu zastupitelství v Brně a jejímu přikázání Krajskému státnímu

Státní zastupitelství i soud musí v trestním řízení respektovat ústavní a zákonné právo na obhajobu, přičemž přihlíží i k rozhodnutím Ústavního soudu. Ústavní soud stanovil³² vůči soudům, což se však analogicky vztahuje i na státní zastupitelství, že pokud o návrhu podloženém závažnými důvody obviněného na odnětí a přikázání věci nebylo rozhodnuto, bylo porušeno jeho právo na zákonný proces.³³ Pokud státní zastupitelství nerozhodne o návrhu na odnětí a přikázání věci, ohrožuje další osud řízení, neboť obviněný může toto porušení svých ústavních práv namítat u trestních soudů anebo hledat ochranu u Ústavního soudu s tím, že napadne následná opatření učiněná v přípravném řízení státním zástupcem, protože nebylo zákonně rozhodnuto o jeho návrhu na přikázání a odnětí. Ústavní soud dále konstatoval, že mu nepřísluší přezkum zahájení trestního stíhání po věcné stránce, pokud nejsou shledány prvky zjevné libovůle orgánů činných v trestním řízení. Výklad opaku vede k závěru, že Ústavní soud může přezkoumávat zahájení trestního stíhání po formální stránce a i po věcné stránce, pokud zjistí zjevnou libovůli státních orgánů. Ústavní soud již zrušil usnesení státního zástupce o stížnosti obviněného proti rozhodnutí policejního orgánu o zahájení trestního stíhání, protože nebylo řádně odůvodněno.³⁴ Vzhledem k mocenskému postavení Ústavního soudu a nepřezkoumatelnosti jeho rozhodnutí s výjimkou žaloby osob u Evropského soudu pro lidská práva, je nutno počítat se zásahem Ústavního soudu proti rozhodnutí či nečinnosti státního zástupce, budou-li porušena práva obhajoby v přípravném řízení trestním.

Nejvyšší soud přezkoumává v rámci stížnosti pro porušení zákona i rozhodnutí státního zástupce, včetně usnesení státního zástupce o stížnosti obviněného proti usnesení o zahájení trestního stíhání, takže nelze vyloučit ani stížnost pro porušení zákona proti rozhodnutím státního zástupce,³⁵ která byla v přípravném řízení učiněna poté, co nastaly zákonné důvody pro odnětí a přikázání věci, obviněný o odnětí a přikázání požádal a příslušné státní zastupitelství nerozhodlo.

Samozřejmě státní zastupitelství nemusí návrhu na odnětí a přikázání vyhovět, může ho zamítnout či vyhovět jen částečně. Soudy, včetně Nejvyššího soudu, v trestním i civilním řízení rozhodují o odejmutí a přikázání věci běžně, stejně tak státní zastupitelství. Úprava odnětí a přikázání věci je v trestním řádu již od roku 1961 a v občanském procesním řádu od roku 1963. V právní praxi nejde o novou, ale stabilní agendu. Státní zastupitelství a soudy nejsou zavaleny rozhodováním o odnětí a přikázání ani spory o příslušnost.³⁶

zastupitelství v Ústí nad Labem rozhodlo usnesením z 18. 5. 2009, 1NZN 2678/2009, že se věc neodnímá, ale následně na základě opakovaného podnětu ze 7. 6. 2009 a zjištění podjatosti krajského státního zástupce rozhodlo usnesením z 16. 6. 2009 o odnětí věci a jejímu přikázání Krajskému státnímu zastupitelství v Plzni, když přihlédlo k personálnímu podstavu Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem.

³² Pokud o návrhu na odnětí a přikázání věci podle § 25 trestního řádu nebylo jednoznačně procesně rozhodnuto za situace, kdy stěžovatel tento návrh podložil závažnými důvody způsobilými zpochybnit nestrannost soudců, nebyl dodržen zákonem stanovený postup podle čl. 36 odst. 1 Listiny, tj. postup stanovený trestním řádem, což ve svém důsledku vedlo též k porušení tohoto článku. Nález č. 6/2005 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu (III.ÚS 441/04).

³³ V rámci soudního řízení obvinění úspěšně využívají návrhy na odnětí a přikázání věci jinému soudu – např. usnesení Nejvyššího soudu z 22. 9. 2006 sp.zn. 11Td 49/2006, který na návrh obviněných odňal věc Krajskému soudu v Ostravě a přikázal ji Krajskému soudu v Hradci Králové.

³⁴ Nález č. 105/2003 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu (III.ÚS 511/02). Usnesení č. 4/2004 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu (III.ÚS 554/03). Usnesení Ústavního soudu II.ÚS 265/07.

³⁵ Stížnost pro porušení zákona je přípustná proti usnesení státního zástupce o stížnosti proti rozhodnutí o zahájení trestního řízení, jestliže nápravu nezákonného stavu nelze dosáhnout jinak. Rozsudek Nejvyššího soudu z 13. 9. 2006, 4Tz 98/2006.

³⁶ Nejvyšší státní zastupitelství od roku 2003 rozhodlo o odnětí a přikázání v trestní působnosti jednou v roce 2003 a 2004, dvakrát v roce 2005 a 2006, jednou roku 2007, 2008, 2009 (dvakrát bylo rozhodnuto usnesením o neodejmutí věci) a v lednu 2010 bylo jednou rozhodnuto o neodejmutí věci. V netrestní působnosti zatím nerozhodlo. Častější jsou spory o příslušnost, i zde však na Nejvyšší státní zastupitelství roku 2009 napadlo jen

Státní zastupitelství rozhodující o odnětí a přikázání věci není vázáno návrhem na přikázání konkrétnímu státnímu zastupitelství a může po odnětí přikázat věc jinému státnímu zastupitelství než navrhovanému, pokud pro to shledá důvody. Rovněž není vázáno odůvodněním návrhu, když může návrhu na odnětí a přikázání vyhovět, ale z jiných důvodů, než byly uvedeny v návrhu, pokud je to nutné s ohledem na požadavek nestrannosti a objektivnosti trestního řízení.³⁷

Judikatura

Pro posouzení odnětí a přikázání věci v rámci státního zastupitelství je relevantní judikatura Nejvyššího soudu při rozhodování o delegaci³⁸ soudní podle stejných ustanovení trestního řádu, jaká se užívají pro státní zastupitelství. Nejvyšší soud opakovaně částečně vyhovuje žádostem na delegaci, které navrhuje delegaci z obvodu jednoho vrchního soudu do obvodu jiného vrchního soudu tak, že sice věc odejme soudu původně místně příslušnému, ale nepřidělí ji soudu v obvodu jiného vrchního soudu, ale téhož vrchního soudu.³⁹ To vše za situace, že u soudů jde o průlom do ústavního principu zákonného soudu a soudce,⁴⁰ u státních zastupitelství tento princip ústava nezná, zná jej však zákon. Judikatura v této oblasti je dlouhodobá, ustálená a vytvořila se fakticky právní zvyklost. Rovněž Nejvyšší soud rozhoduje nejen na návrh soudu, ale i obviněného (odsouzeného) a poškozeného. Většinu návrhů obviněných však zamítá.⁴¹

I když judikatura není závazný precedent a zvyklost není závazný právní obyčej, je správné je při aplikaci práva užít z důvodu právní stability a jistoty, pokud užití nebrání důvody zvláštního zřetele hodné. Dlouhodobě praktikovaný právní postup, který odpovídal určitému hodnotovému a institucionálnímu konsensu státních orgánů, je třeba chápat jako právní zvyklost, kterou nelze při výkladu pominout.⁴² Ústavní soud konstatoval, že pramenem práva i v systému psaného práva, jsou rovněž základní právní principy a zvyklosti.⁴³ Též stanoví-li něco konstantní judikatura o odnětí a přikázání věci Nejvyššího soudu ve vztahu k soudům, je tím legitimován i obdobný postup podle stejných zákonných ustanovení u státních zastupitelství.

35 věcí, 2008 napadlo 31 věcí, 2007 napadlo 29 věcí a roku 2006 napadlo 32 věcí, z nichž část byla vrácena či postoupena. V předchozích letech byl tento počet ještě menší.

³⁷ Usnesení Nejvyššího státního zastupitelství o odnětí věci obvodním státním zastupitelstvím Praha 1 a 4 a přikázání Okresnímu státnímu zastupitelství Brno-venkov z 12. 7. 2006, 1NZN 469/2006 vyhovělo návrhu Vrchního státního zastupitelství v Praze z poněkud jiných důvodů, než v návrhu uváděných.

³⁸ § 25 trestního řádu.

³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu z 23. 2. 2006, 11 Td 3/2006 (navrhuje: Krajský soud v Ústí nad Labem, přikázáno: Krajský soud v Českých Budějovicích – pobočka Tábor), z 27. 9. 2006, 11 Td 43/2006 (navrhuje: Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou přikázáno: Okresní soud v Trutnově), z 27. 9. 2006, 11 Td 48/2006, souvisí se sp.z. 11 Td 3/2006 (navrhuje: Obvodní soud pro Prahu 5 přikázáno: Krajský soud v Českých Budějovicích – pobočka Tábor).

⁴⁰ Čl. 38 ods. 1 Listiny základních práv a svobod, republikace č. 2/1993 Sb.

⁴¹ V roce 2007 z 13 návrhů na delegaci podaných obviněnými (odsouzenými) zamítl Nejvyšší soud 9 (usnesení Nejvyššího soudu z 31. 1. 2007 sp.z. 11 Td 6/2007, 31. 1. 2007 sp.z. 11 Td 61/2006, 31. 1. 2007 sp.z. 11 Td 59/2006, 26. 2. 2007 sp.z. 11 Td 5/2007, 23. 3. 2007 sp.z. 11 Td 4/2007, 27. 4. 2007 sp.z. 11 Td 8/2007, 29. 5. 2007 sp.z. 11 Td 28/2007, 27. 4. 2007 sp.z. 11 Td 14/2007, 27. 9. 2007 sp.z. 11 Td 47/2007) a vyhověl 4 (usnesení z 29. 3. 2007 sp.z. 11 Td 13/2007, 27. 4. 2007 sp.z. 11 Td 26/2007, 30. 4. 2007 sp.z. 11 Td 18/2007, 31. 5. 2007 sp.z. 11 Td 29/2007). V roce 2008 z 9 návrhů obviněných a 1 poškozeného zamítl 9 (28. 2. 2008 sp.z. 11 Td 7/2008, 28. 2. 2008 sp.z. 11 Td 6/2008, 30. 4. 2008 sp.z. 11 Td 16/2008, 30. 5. 2008 sp.z. 11 Td 24/2008, 22. 8. 2008 sp.z. 11 Td 44/2008, 16. 9. 2008 sp.z. 11 Td 46/2008, 31. 10. 2008 sp.z. 11 Td 53/2008, 9. 12. 2008 sp.z. 11 Td 57/2008, 18. 12. 2008 sp.z. 11 Td 60/2008) a vyhověl 1 (30. 6. 2008 sp.z. 11 Td 33/2008).

⁴² O právní zvyklost v ústavním právu (ústavní zvyklost) se opřel Ústavní soud ve sporu, zda pravomoc prezidenta jmenovat guvernéra a dva viceguvernéry České národní banky podléhá kontrasiagnaci premiéra – náleží č. 91/2001 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu (285/2001 Sb., Pl.14/01).

⁴³ Nález č. 163/1997 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu (30/1998 Sb., Pl. 33/97).

Rozhodnutí a přezkum

Rozhodnutí o odnětí a přikázání se vydává formou usnesení.⁴⁴ Usnesením se má rozhodovat nejen v pozitivní formě, kterou se věc odnímá a přikazuje jinému státnímu zastupitelství, ale i v negativní formě, kdy se na podaný návrh obviněného věc neodejme. I v takovém případě je správné rozhodnout usnesením.⁴⁵ Opatřením lze věc vyříditi jinak, pokud vůbec nesplňuje základní předpoklady posouzení jako návrhu na odnětí a přikázání (neuvedení důvodů pro odnětí) anebo nejde o návrh obviněného (obhájce), poškozeného, ale iniciativu jiné osoby, která není účastna trestního řízení.⁴⁶ I negativní usnesení svým obsahem zaručuje, že obviněnému budou sděleny v odůvodnění důvody pro nevyhovění jeho návrhu. Odůvodnění usnesení může mít významnou roli pro přezkoumatelnost postupu státního zastupitelství např. v případě podání ústavní stížnosti.

Obsah usnesení stanoví příslušný procesní předpis podle druhu působnosti státního zastupitelství. Pokud nejsou zvláštní náležitosti pro usnesení státního zastupitelství, použije se analogicky úprava usnesení pro soudy. Ve výrokové části usnesení Nejvyššího státního zastupitelství se odkazuje na § 12 ods. 2 a 4 zákona o státním zastupitelství, pokud je o vyloučení vedoucího státního zástupce,⁴⁷ nebo na § 25 trestního řádu per analogiam, pokud jde o jiné důležité důvody v trestní působnosti.⁴⁸

Vyšší státní zastupitelství rozhodující o odnětí a přikázání v části výroku rozhodnutí o přikázání určí státní zastupitelství, kterému je přikázáno. Nemůže určit konkrétně, který státní zástupce u přikazovaného státního zastupitelství má věc řešit. To je v pravomoci vedoucího státního zástupce státního zastupitelství, kterému byla věc přikázána. Vedoucí státní zástupce věc přidělí s ohledem na specializaci státních zástupců a jejich pracovní zatížení.

Pokud jde o dobu, na kterou je přikazováno, obecně se věc přikazuje státnímu zastupitelství k dalšímu provádění úkonů příslušného řízení, tedy bez časového omezení, čímž je pokryta činnost státního zástupce nejen v předsoudním stadiu, ale i v rámci soudního řízení.⁴⁹ Pokud

⁴⁴ JAROSLAV FENYK: *Vademecum státního zástupce*. Praha 2003, ISBN 80-86395-80-4, s. 37 i JIŘÍ KOCOUREK, JAN ZÁRUBA: *Zákon o soudech a soudcích, Zákon o státním zastupitelství – Komentář*. 2. vydání 2004, ISBN 80-7179-761-8, s. 476 uvádí, že v netrestní působnosti o odnětí a přikázání má státní zastupitelství rozhodovat opatřením. Ovšem vzhledem k tomu, že jiné rozhodnutí než usnesení nestanoví zákon o státním zastupitelství ani analogické použití občanského soudního řádu, tak plyne, že i v netrestní působnosti má státní zastupitelství rozhodovat o odnětí a přikázání usnesením. Zákon o státním zastupitelství upravuje obecně postavení a působnost státního zastupitelství, a pokud výslovně nestanoví jinak, nelze jeho úpravu vztahovat jen na trestní působnost. § 12a ods. 5 zákona o státním zastupitelství. § 119 ods. 2 a 141ods. 2 a 3 trestního řádu. § 167 ods. 1 občanského soudního řádu.

⁴⁵ Usnesení Nejvyššího státního zastupitelství o neodejmutí věci z 27. 2. 2009 a 6. 1. 2010, obě na návrh obviněných (obhájce) ve věci 3NZT 28/2008. Usnesení Vrchního státního zastupitelství v Olomouci z 28. 12. 2009, 1VZT 164/2009-149 o neodejmutí věci státnímu zástupci Krajského státního zastupitelství v Ostravě vydaného na základě návrhu na odnětí a přikázání věci obviněným.

⁴⁶ Zde záleží na státním zastupitelství, jak věc vyřídí. Lze se setkat i s usnesením o neodnětí věci iniciované občanským sdružením – Spolkem Šalamoun – usnesení Nejvyššího státního zastupitelství z 18. 5. 2009, 1NZN 2678/2009 o neodnětí věci Krajskému státnímu zastupitelství v Brně.

⁴⁷ Usnesení Nejvyššího státního zastupitelství o odnětí věci Vrchnímu státnímu zastupitelství v Praze a přikázání Vrchnímu státnímu zastupitelství v Olomouci z 27. 1. 2003, 1NZt 5/2003.

⁴⁸ Usnesení Nejvyššího státního zastupitelství o odnětí věci Krajskému státnímu zastupitelství v Plzni a přikázání Krajskému státnímu zastupitelství v Ostravě z 11. 10. 2005, 3NZT 48/2005. Usnesení Nejvyššího státního zastupitelství o odnětí věci obvodním státním zastupitelstvím Praha 1 a 4 a přikázání Okresnímu státnímu zastupitelství Brno-venkov z 12. 7. 2006, 1NZN 469/2006. Usnesení Nejvyššího státního zastupitelství o odnětí věci Okresnímu státnímu zastupitelství v Kroměříži a přikázání Obvodnímu státnímu zastupitelství Praha 4 z 3. 10. 2006, 1NZN 2810/2006.

⁴⁹ Dříve pro trestní řízení viz vzor č. 8 přílohy pokynu obecné povahy č. 7/2001, jímž se upravují podrobnosti vyhotovování obžalob, návrhů na potrestání, ostatních návrhů soudu, jiných rozhodnutí a opatření v trestních

to považuje za účelné, může vyšší státní zastupitelství ve výroku omezit příkázání na určitou dobu stanovenou datem či přikáže věc jen pro určitou část řízení například pro prověřování, kdy se může zjistit, zda vůbec jsou důvody pro další delegaci či lze vrátit věc původně příslušnému státnímu zastupitelství.⁵⁰ Pak musí příkazující státní zastupitelství věc sledovat a v příslušné době vydat nové rozhodnutí o příkázání. Pokud tak neučiní, uplynutím lhůty či části řízení se věc vrátí na státní zastupitelství, které bylo příslušné před vydáním rozhodnutí o odnětí a příkázání omezeného na určitou dobu či jen určitou část řízení. Na skutečnost blízkí se skončení doby, na kterou bylo přikázáno, musí s přiměřeným předstihem též upozornit státní zastupitelství, kterému byla věc přikázána, aby vždy jednalo státní zastupitelství příslušné přímo ze zákona či vyhlášky o jednacím řádu státního zastupitelství (státní zastupitelství v místě, kde se trestný čin stal)⁵¹ anebo na základě platného rozhodnutí o odnětí a příkázání. Pokud nadále pokračuje v dozoru státního zastupitelství, kterému byla věc přikázána, ale již uplynula doba či část řízení, pro které příkázání platilo, jde o nepřislušné státního zastupitelství, jehož úkony jsou stíženy neplatností.⁵² Tuto vadu nelze zhojit v řízení před soudem a má za následek vrácení věci k došetření příslušnému státnímu zástupci.⁵³

Proti usnesení o odnětí a příkázání není přípustný opravný prostředek. Zákon o státním zastupitelství uvádí slovo „stížnost“,⁵⁴ což je však nepatřičné zúžení jinak obecné úpravy použitelné i pro netrestní působnost státního zastupitelství. Do budoucna by zde měl být zákon změněn, aby pojem trestního práva „stížnost“ byl nahrazen obecným pojmem „opravný prostředek“. Obecnost úpravy pak dokazují i následující slova „nestanoví-li jinak zvláštní právní předpis, podle něhož se řízení vede“. Zákonodárce tak nejen nepoužil zúžení na trestní řád, ale výslovně počítá s růzností procesních předpisů a stanoví, že se má použít vždy ten, podle něhož se vede řízení.

Pravomocné usnesení o odnětí a příkázání má předpoklad správnosti jakožto všechna rozhodnutí orgánů veřejné moci, byť bude zpochybňováno. I zde je však možnost změny. Změnit přikázané státního zastupitelství může ten, kdo rozhodl o původním odnětí a příkázání, protože zjistí, že se změnilly podmínky, za nichž bylo původní rozhodnutí vydáno. Samotné odpadnutí důvodů pro odnětí a příkázání však neznamená, že se věc vrátí původně příslušnému státnímu zastupitelství, když to nebude účelné z principu procesní ekonomie např. proto, že věc je rozpracovaná, náročná a vrácení věci by znamenalo nedůvodné zdržení. Rozhodnutí o příkázání může změnit vyšší státního zastupitelství, pokud má právo tak učinit a zjistí důvody pro nové odnětí a příkázání jinam. Možné je též, že původně vyšší státního zastupitelství nezjistí důvody pro odnětí věci, ale později na základě nového návrhu, podnětu či z vlastní iniciativy takovéto důvody zjistí.⁵⁵

věcech státními zástupci. Byť byl pokyn obecné povahy zrušen pokynem obecné povahy 1/2008, jsou vzory nadále metodickou pomůckou.

⁵⁰ Usnesení Krajského státního zastupitelství v Ostravě, pobočka Olomouc o odnětí věci Okresnímu státnímu zastupitelství Vsetín a příkázání Okresnímu státnímu zastupitelství v Přerově z 24. 11. 2006, 2KZN 7209/2006 (věc J. Čunek) a z 1. 3. 2007, 2Kzn 7047/2007 (věc R. Vaškůj a P. Šmírák) přikázalo trestní věci jen na dozor v prověřování, ne pro celé trestní řízení.

⁵¹ § 18 ods. 1 trestního řádu č. 141/1961 Sb. § 7 ods. 2 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství. § 12 ods. 1 vyhlášky č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství.

⁵² Rozsudek Nejvyššího soudu z 1. 10. 2009, 4Tz 69/2009, http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/judikatura_prevedena2.nsf/WebSearch/7683B6A0592CA5D3C12576C500594344?openDocument

⁵³ Usnesení Krajského soudu v Ostravě, pobočka v Olomouci z 29. 6. 2010, 68To 187/2010. Proti rozhodnutí krajského soudu podal neúspěšně stížnost pro porušení zákona ministr spravedlnosti Jiří Pospíšil, kterou Nejvyšší soud zamítl usnesením z 13. 7. 2011, 3Tz 33/2011-29.

⁵⁴ § 12a ods. 5 zákona o státním zastupitelství.

⁵⁵ Nejvyšší státního zastupitelství nejprve o podnětu Spolku Šalamoun z 10. 4. 2009 na odnětí věci Krajskému státnímu zastupitelství v Brně a jejímu příkázání Krajskému státnímu zastupitelství v Ústí nad Labem rozhodlo usnesením z 18. 5. 2009, 1NZN 2678/2009, že se věc neodnímá, ale následně na základě opakovaného podnětu

Rozhodnutí o odnětí a přikázání trestní věci může učinit i Nejvyšší soud, zruší-li rozhodnutí na podkladě dovolání nebo stížnosti pro porušení zákona.⁵⁶ Trestní řád výslovně uvádí, že věc může přikázat jinému státnímu zástupci. To pokud shledá důležitý důvod ke změně osoby, ale jistě může shledat i důležitý důvod vedoucí ke změně příslušného státního zastupitelství jako celku. Nové rozhodnutí o odnětí a přikázání bude mít účinky jen do budoucna (ex nunc), nikoli zpětně (ex tunc).

Příslušnost státního zastupitelství po odnětí soudu a přikázání jinému

Může nastat situace, kdy o odnětí soudu a přikázání jinému až po předání věci soudu rozhodne vyšší soud a vzniká otázka, které státní zastupitelství má zastupovat stát. Zda původní, které věc zpracovalo před předáním soudu, nebo to, které je činné u soudu, jemuž byla věc přikázána. Obecně platí zásada, že příslušné řízení před soudem je státní zastupitelství, které je u soudu činné, pokud právní předpis nestanoví jinak.⁵⁷ Dojde-li po podání obžaloby k odnětí věci soudu a jejímu přikázání jinému soudu, automaticky se tím mění i příslušnost státního zastupitelství bez nutnosti vydávat rozhodnutí o odnětí a přikázání věci společně vyšším státním zastupitelstvím.⁵⁸

Jestliže v hlavním líčení u nově příslušného soudu vystupuje státní zástupce státního zastupitelství, které podalo obžalobu, jedná se o státního zástupce místně nepřísušného, a jeho případné odvolání je odvolání podané osobou neoprávněnou. Takové odvolání však soud druhého stupně nemůže zamítnout, pokud nebylo rozhodnutí soudu prvního stupně doručeno tomu státnímu zastupitelství, jež bylo místně příslušné k zastupování obžaloby u soudu. V takovém případě musí odvolací soud vrátit spis soudu prvního stupně s pokynem k doručení rozsudku místně příslušnému státnímu zástupci a po novém předložení věci rozhodnout o odvolání všech subjektů.⁵⁹

Obecná příslušnost státního zastupitelství činného u soudu, jemuž byla věc postoupena, se neuplatní, pokud již před podáním obžaloby byla věc rozhodnutím vyššího státního zastupitelství odňata nižšímu státnímu zastupitelství a přikázána jinému z důvodů, které trvají i po postoupení věci jinému soudu. V takovém případě podává obžalobu a zastupuje věc u soudu státní zastupitelství, kterému byla věc dříve přikázána, byť u soudu jinak nepůsobí.⁶⁰ Další takovou výjimkou je situace, kdy dojde k odnětí trestní věci soudu po podání obžaloby, jež podalo vyšší státní zastupitelství, než které u osudu působí,⁶¹ a k přikázání soudu, který se nachází mimo obvod územní působnosti tohoto státního zastupitelství, což neřeší zákon výslovně. Taková situace nastane v případě obžaloby vrchním státním zastupitelstvím

ze 7. 6. 2009 a zjištění podjatosti krajského státního zástupce rozhodlo usnesením z 16. 6. 2009 o odnětí věci a jejímu přikázání Krajskému státnímu zastupitelství v Plzni. Naopak opakované návrhy obviněného na odnětí nebyly akceptovány - usnesení Nejvyššího státního zastupitelství o neodejmutí věci z 27. 2. 2009 a 6. 1. 2010, obě vydány k návrhu obviněných (obhájce) ve věci 3NZT 28/2008.

⁵⁶ § 265l ods. 3 a § 270 ods. 3 trestního řádu. FRANTIŠEK NOVOTNÝ, MIROSLAV RŮŽIČKA: *Trestní kodexy*. Praha 2002, s. 1256.

⁵⁷ § 7 zákona o státním zastupitelství. ZDENĚK KOUDELKA: Příslušnost státního zastupitelství. *Státní zastupitelství* 11/2011, ISSN 1214-3758, s. 35-37.

⁵⁸ Bylo tedy nadbytečné usnesení Nejvyššího státního zastupitelství o odnětí věci Krajskému státnímu zastupitelství v Plzni a přikázání Krajskému státnímu zastupitelství v Ostravě z 11. 10. 2005, 3NZT 48/2005. Neboť důvodem bylo dřívější odnětí věci Nejvyšším soudem Krajskému soudu Plzeň a přikázání do Ostravy.

Bod II výroku stanoviska ke sjednocení výkladu zákona č. 3/2013 Sbírky výkladových stanovisek Nejvyššího státního zastupitelství (ASPI: LIT 46118CZ).

⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu z 29. 5. 2008, 6 Tdo 589/2008.

⁶⁰ Bod I výroku stanoviska ke sjednocení výkladu zákona č. 3/2013 Sbírky výkladových stanovisek Nejvyššího státního zastupitelství (ASPI: LIT 46118CZ).

⁶¹ § 179 ods. 1 trestního řádu.

v závažných hospodářských věcech⁶² nebo krajským ve věcech příslušníků Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby, Úřadu pro zahraniční styky a informace, Vojenského zpravodajství a vojenské policie, zde ovšem jen pokud je podávána obžaloba u okresního soudu, protože pokud jde o trestný čin s věcnou příslušností krajského soudu, pak již krajské státní zastupitelství nesplňuje zákonnou podmínku vyššího státního zastupitelství, než které u soudu působí, neboť působí u krajského soudu. Na základě uvedené výjimky může státní zástupce vyššího státního zastupitelství zastupovat obžalobu v řízení před soudem i mimo obvod své územní působnosti.⁶³ Výše uvedené analogicky platí i pro občanskoprávní řízení.

Z pohledu snahy, aby u soudu byl činný státní zástupce, jenž je plně a detailně s věcí obeznámen, je správnější, aby zákon s odnětím a příkázáním věci soudu automaticky nespojoval i změnu státního zastupitelství. Na zvážení státního zastupitelství by pak bylo, zda ponechá zastupovat obžalobu státního zástupce, který byl dozorovým či zpracovával obžalobu, anebo se rozhodne např. z důvodu velké územní vzdálenosti svým rozhodnutím odejmout věc a přikázat státnímu zastupitelství činnému u soudu, jemuž byla věc přikázána. Pokud však dojde k podání opravného prostředku, již by věc mělo zastupovat státní zastupitelství činné u odvolacího soudu, jelikož odpadá důraz na zastupování věci státním zástupcem, jenž je velmi dobře s věcí obeznámen z přípravného řízení.

Trestní řízení proti mladistvému

Podle pokynu obecné povahy⁶⁴ je důležitým důvodem v trestním řízení proti mladistvému pro odnětí a přikázání i účelnost řízení se zřetelem na zájmy mladistvého. Vychází se z ustanovení zákona, který z tohoto důvodu umožňuje postoupení věci jinému soudu.⁶⁵ Ovšem zde nejde o analogii se zákonem o soudnictví ve věcech mládeže, protože o postoupení věci rozhoduje orgán příslušný ze zákona, nikoliv společně nadřízený jako u odnětí a přikázání. Jde však o interpretaci neurčitého pojmu „důležitý důvod“ dané pokynem obecné povahy vycházející z účelu a základních zásad zákona o soudnictví ve věcech mládeže.⁶⁶ Uvedená úprava odnětí a přikázání v pokynu obecné povahy byla přijata roku 2003 a byla převzata do nového pokynu obecné povahy v roce 2007 a 2009.

Pokud původně místně příslušné státní zastupitelství využije přímo cestu postoupení, tak stejně při nesouhlasu státního zastupitelství, jemuž je věc postupována, rozhodne tento spor o příslušnost společně nejbližší vyšší státní zastupitelství, které by jinak rozhodovalo o odnětí a přikázání. Postup formou odnětí a přikázání tedy vylučuje možný spor o příslušnost.

Konkrétní důvody pro odnětí a přikázání věci se zřetelem na zájmy mladistvého v usneseních Nejvyššího státního zastupitelství:

- zamezení narušení psychické a sociální rovnováhy obviněné z důvodu změny vazební věznice, kde se obviněná, drogově závislá podrobovala vyšetření duševního stavu a měla místního obhájce,⁶⁷

⁶² § 15 vyhlášky č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli.

⁶³ Usnesení Nejvyššího soudu z 23. 4. 2008, 5Tdo 150/2008, které připustilo možnost zastoupení obžaloby Vrchním státním zastupitelstvím v Olomouci i po dřívějším odnětí věci Krajskému soudu v Ostravě a přikázání Krajskému soudu v Hradci Králové, tedy mimo působnost olomouckého vrchního státního zastupitelství. Odnětí a přikázání věci bylo provedeno usnesením Nejvyššího soudu z 22. 9. 2006, 11Td 49/2006 na návrh obviněných z důvodu necitlivé prezentace kauzy ve sdělovacích prostředcích, která mohla vyvolat pochybnosti o jejím nestranném projednání soudem v obvodu, kam jinak věcně i místně patří.

⁶⁴ Čl. 5 pokynu obecné povahy č. 7/2009 o trestním řízení ve věcech mládeže, dříve čl. 5 pokynu obecné povahy č. 3/2007 a čl. 6 pokynu obecné povahy č. 10/2003.

⁶⁵ § 39 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže.

⁶⁶ § 1 ods. 2 a § 3 zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

⁶⁷ Usnesení Nejvyššího státního zastupitelství o odnětí věci státnímu zástupci Městského státního zastupitelství v Brně a přikázání Obvodnímu státnímu zastupitelství Praha 10 z 11. 2. 2004, 1NZt 20/2004. Ve výroku usnesení

- dosažení zletilosti mladistvým a jeho návrat z výchovného zařízení do bydliště matky.⁶⁸

Správní žaloby a návrhy na popření otcovství

Zvláštní situace je u odnímání a přikázání věci při podávání správních žalob podle soudního řádu správního.⁶⁹ V rámci správních soudů se rozhoduje o odnětí a přikázání věci z podobných důvodů jako v jiných procesech (vyloučení, jiné důležité důvody), ale vždy rozhoduje jen Nejvyšší správní soud v Brně vůči všem krajským soudům i v rámci obvodu stejného vrchního soudu. Důvodem je, že správní soudnictví je vykonáváno jen na krajských soudech a Nejvyšším správním soudem.

Ovšem právní úprava procesního postavení soudů a státního zastupitelství se ve správním soudnictví rozchází a nepřichází zde pro státní zastupitelství v úvahu klasické odnětí a přikázání věci. O podání správní žaloby z důvodu veřejného zájmu může rozhodnout jen nejvyšší státní zástupce,⁷⁰ nikoliv jakýkoliv státní zástupce, a to přímo u všech krajských soudů. Jiná státní zastupitelství zde do věci nevstupují. V praxi jsou pro zastupování před krajskými soudy ve správním soudnictví pověřováni nejvyšším státním zástupcem jednotliví státní zástupci Odboru veřejné žaloby v netrestních věcech Nejvyššího státního zastupitelství. Původní právo rozhodovat v této věci však zůstává u nejvyššího státního zástupce, který má volnost uvážení toto pověření odejmout a pověřit jiného státního zástupce. Přičemž se nerozhoduje usnesením o odnětí a přikázání, jde o pouhé opatření nejvyššího státního zástupce o změně pověření k jednání před soudem, jež se ve vztahu k soudu stane účinným až po jeho doručení soudu. Samozřejmě může před soudem správní žalobu zastupovat sám.

je analogie na § 25 trestního řádu, což je správné, i § 39 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, který však hovoří o postoupení a ne odnětí a přikázání.

⁶⁸ Usnesení Nejvyššího státního zastupitelství o odnětí věci Okresnímu státnímu zastupitelství v Kroměříži a přikázání Obvodnímu státnímu zastupitelství Praha 4 z 3. 10. 2006, 1NZN 2810/2006.

⁶⁹ § 9 soudního řádu správního č. 150/2002 Sb.

⁷⁰ § 66 ods. 2 soudního řádu správního.